

Mindetale over Oberst I. P. Koch ved Afsløringen af hans Buste den 15. Januar 1939.

At N. E. Nørlund.

Den Mand, hvis Minde vi i Dag ønsker at hædre, har som arktisk Forsker ydet en stor og meget værdifuld Indsats. Han har været en aktiv og højt skattet Deltager i flere af de store Ekspeditioner, som har kastet Glans over Danmarks Navn, og han har herunder præsteret et Arbejde, der fortjener den største Paaskønnelse for den Værdi, det har i sig selv, og som tillige har den Fortjeneste at have banet Vej for andre senere Undersøgelser.

I Sommeren 1900 deltog I. P. Koch i Carlsbergfondets Ekspedition til Øst-Grønland under Ledelse af daværende Premierløjtnant G. Amdrup. Koch kortlagde Kysten fra Kap Dalton til lidt Syd for Kap Brewster, kompletterede Kortet af Hurry Fjord og udstrakte sine Maalinger længere mod Nord til Carlsberg Fjord, Nathorst Fjord og Fleming Fjord. Resultatet er nedlagt i et i Meddelelser om Grønland Bd. 27 publiceret Kort.

De Erfaringer som arktisk Geodæt, han herved havde vundet, skulde snart komme ham til Nytte. I 1903 og 1904 deltog han i Generalstabens Kortlægningsarbejder i det sydlige Island. Han arbejdede her for en Del i meget vanskeligt Terrain paa Öræfajökull og den sydlige Del af Vatnajökul og i Skeiðarársandur, hvor Vanskelighederne navnlig var store, idet man stødte paa Hindringer ikke alene i det næsten ufremkommelige Morads, men ogsaa i Flyvesandet. Navnlig det sidste gav Anledning til ligefremme Lidelser, det trængte ind overalt i Klæder, Soveposer, i Maden, i Øjne, Næse og Øre, ja pidskedes undertiden af Stormen fast i selve Huden, og samtidig sleb det Teltene saa tynde og møre, at de allerede efter 8 Dages Forløb flængedes, maatte lappes med Signalflag, Hø-sække, Olietøj og ikke mere afgav blot nogenlunde Beskyttelse mod

J. P. KOCH

15 · 1 · 1870

13 · 1 · 1928

Regn og Sand. Hertil kan føjes, at Maalingen medførte, at Hestene saa godt som hver Dag blev stikkende fast, saa at Maalerne blev nødt til at vade ud i Mudderet undertiden til Livet for at hjælpe Hestene frem.

Det var ingenlunde nogen let Opgave med et Personale, som var vant til at arbejde her hjemme i stor Maalestok, at igangsætte en Kortlægning i en for Island tilpasset mindre Maalestok. Under Arbejdet med at finde den hensigtsmæssigste Fremgangsmaade ydede I. P. Koch en værdifuld Indsats. Der indførtes en Methode, efter hvilken Stationen bestemmes i den lille Maalestok, som det ringe Antal Fikspunkter fordrer, medens Koterung og Indtegning foretoges i stor Maalestok, saa at Terrainet kun behøver at befærdes én Gang.

De rige Erfaringer, som den daværende Premierløjtnant Koch havde skaffet sig under den andrupske Ekspedition og ved Arbejdet i Island, gjorde ham vel egnet til at give sig i Kast med endnu større Opgaver. Kortlægningen af den nordlige Del af Grønlands Østkyst var et Problem, som havde fristet mange. Flere store arktiske Ekspeditioner havde siden 1870 sat sig dette som Maal, men kun 4 af disse var det lykkedes at faa mindre Dele af Landet at se. Det blev Danmark-Ekspeditionen forbeholdt under Mylius-Erichsens utrættelige Ledelse at løse dette Problem i Løbet af Aarene 1906—08. I. P. Koch var Ekspeditionens ledende Geodæt, og han blev under Arbejdet virksomt bistaaet af Ekspeditionens øvrige Deltagere. Det lykkedes Ekspeditionen at kortlægge en mere end 1000 km lang Kyststrækning fra Haystack til Kap Bridgeman, ca. $\frac{1}{6}$ af hele Grønlands Kyst. Det viste sig herved, at Grønland strækker sig langt længere øst over, end man oprindeligt troede. Største Delen af Kortlægningen er foretaget under dristigt gennemførte Slæderejser, af hvilke en omfattede ikke mindre end 10 Slæder og 86 Hunde og strakte sig over mere end 8 Maaneder.

Et særlig omhyggeligt Kort i Maalestok 1:100 000 udarbejdedes over de nærmeste Omgivelser af Overvintringsstationen Danmarks Havn, hvor et Observatorium oprettedes og en 1450 m lang Basis udmaaltes Nord for dette. Den fornødne Triangulation blev udført i Sept.—Oktober 1906, og Kortet tilvejebragtes ved Maalebordsmaaling.

Danmark-Ekspeditionens kartografiske Resultater er nedlagt i I. P. Koch's Hovedværk: „Survey of Northeast Greenland“, der er blevet en værdifuld Haandbog for alle, der beskæftiger sig med arktisk Geodæsi.

I det førnævnte Observatorium udførtes et Antal Breddebestem-

melser ved von Sternecks Methode. Disse gav Koch Anledning til en interessant Undersøgelse af den astronomiske Refraktion i arktiske Egne. Börgeren og Copeland havde fundet, at man fik bedre Overensstemmelse med Maalingerne ved at formindske den Besselske Refraktion. Danmark-Ekspeditionens Maalinger viser en Afvigelse fra den Besselske Refraktion i samme Retning som Börgeren og Copelands, men meget mindre end denne, og de gør det tillige evident, at der er store lokale Anomalier, som veksler med Aars-tiden.

Af ikke ringe videnskabelig Interesse er endvidere Koch's Undersøgelser over den terrestriske Refraktion. Ved Beregningen af Triangulationsnettet viste det sig, som man maatte vente, at Refraktionskoefficienten varierer meget. Dette gav Anledning til en Række særlige Maalinger til Bestemmelse af Refraktionskoefficienten; disse gav en meget større Værdi ved Sigte over Vand end ved Sigte over Landjorden og viste tillige pludselige Svingninger. En nærmere Undersøgelse af disse Refraktionsanomalier, der er særlig store i de arktiske Egne, er ønskelig.

Hvor interessante disse Undersøgelser end er, saa var det dog et andet Afsnit af „Survey of Northeast Greenland“, som indenfor den videnskabelige Verden vakte størst Opmærksomhed, nemlig den Del som handler om Længdebestemmelser. I Observatoriet i Danmarks Havn udførtes i 1907 en omhyggelig astronomisk Længdemaaling, og ved Hjælp af en nødtørftig Triangulation kunde Oberst Koch heraf beregne Haystack's geografiske Koordinater. Paa den anden Side tillod Germaniaekspeditionens i 1869—70 i en sydligere Station udførte Længdebestemmelse ogsaa en noget usikker Beregning af Haystack's Koordinater, og denne gav en Værdi, der laa 1190 Meter længere mod Øst end den af Danmark-Ekspeditionens Maalinger afledte. Man har heri set en Støtte for Alfred Wegeners Hypothese om Kontinenternes langsomme Forskydning i vestlig Retning. Men naar Hensyn tages til de store ydre Vanskeligheder, hvorunder begge Ekspeditioner arbejdede, kan man ikke anse det for udelukket, at den fundne store Forskel hidrører fra under saadanne Forhold uundgaaelige Maalefejl. Man kan herom kun sige, at Koch har rejst et interessant Problem, som allerede har givet Anledning til talrige Undersøgelser, men som endnu venter paa sin Løsning.

Jeg kommer nu til den sidste af Oberst Koch's Bedrifter som Forskningsrejsende, nemlig den under hans Ledelse i 1912—13 gennemførte Ekspedition til Dronning Louises Land og tværs over Nordgrønlands Indlandsis. Som Indledning hertil foretog han i Juni

1912 en Rejse fra Akureyri gennem Islands øde Højsletter tværs over Vatnajökull og tilbage igen til Akureyri.

Ekspeditionen sejlede fra Akureyri med Godthaab til Danmarks Havn, og efter mange Strabadser naaede den op paa Indlandsisens Randzone, hvor den overvintrede i Borg, 15 km øst for Dronning Louises Land, og fik Lejlighed til at anstille værdifulde glaciologiske Undersøgelser. Det følgende Aar i April Maaned drog Ekspeditionen ud paa den dristige Færd over Indlandsisen med 5 Slæder og 5 islandske Heste; efter knap 3 Maaneders Rejse var en Strækning af 1200 km tilbagelagt, og Ekspeditionen naaede Laksefjorden paa Vestkysten lidt syd for Upernivik. Det var lykkedes at kortlægge store Dele af Dronning Louises Land. Der hjembragtes et righoldigt Observationsmateriale til Undersøgelse af den mægtige Iskappes Struktur og højarktiske Gletscheres Bevægelsesmaade, samt en Profilbestemmelse, der giver Højdefordelingen langs med Rejserouten.

Oberst Koch's Bog „Gennem den hvide Ørken“ giver en gribende populær Skildring af denne enestaaende Rejse, men den videnskabelige Ekspeditionsberetning blev først udgivet efter Koch's Død af hans nære Ven og Rejseledsager, Professor Alfred Wegener, paa Grundlag af Koch's efterladte Papirer. Hans Beretninger var altid klare og nøgterne uden nogen Overdrivelse, og han lagde stor Vægt paa at fremhæve sine Medarbejderes Fortjenester.

Bramfri og beskeden var Oberst Koch, men stor var hans Gerning, en Gerning, der kun kan øves af en Mand med en fast Karakter og en ukuelig Vilje. Ingen, der har mødt denne Høvdingeskikkelse, vil nogensinde kunne glemme ham. I den arktiske Forsknings Historie vil hans Minde altid blive holdt i Ære.
